

Credit Use of Agricultural Producers in the Context of the Banking System and Analysis of Production Finance: The Case of Bafra

Ali Kahramanoğlu^{1,a,*}

¹Insurance and Actuarial Science Department, Bafra Faculty of Management, Ondokuz Mayıs University, 55440 Samsun, Turkey

*Corresponding author

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p><i>Research Article</i></p> <p>Received : 13/12/2020 Accepted : 28/01/2021</p> <p>Keywords: Bank Loans Financing Agricultural Enterprises Financing of Agriculture Credit Institutions</p>	<p>The main channels used in financing agriculture are Agricultural Credit Cooperatives, Public Banks, Private Banks and the manufacturer's environment. Producers choose financing channels; they vary depending on their work experience, traditional behaviour, education level, openness to innovations, following economic developments and taking out agricultural insurance. In this study, face-to-face interviews were held with 153 agricultural manufacturers operating in Bafra, and data were collected through interviews and open-ended questions. As a result of the analysis, a significant relationship was found between the increase in the ratio of manufacturers' education, being open to innovations and following economic developments towards private banks other than public institutions. In terms of using financing resources other than public institutions, manufacturers; While a significant relationship was determined between social security status and agricultural insurance usage levels; on the other hand, when age is evaluated with traditional behaviours, the relationship turns out to be meaningless. As the work experience of the manufacturer increases, the tendency to obtain funds from the unorganized environment increases. Effective communication channels should be established for the manufacturer to be aware of and implement innovations and to have the infrastructure to determine the financing method suitable for them. In order to ensure effective communication, agricultural enterprises should be cleansed from wrong financing practices and their financial structures should be preserved, especially by increasing public support and publications and activities.</p>

Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 9(3): 615-620, 2021

Tarım Üreticilerinin Bankacılık Sistemi Bağlamında Kredi Kullanımı ve Üretim Finansmanı Analizi: Bafra Örneği

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
<p><i>Araştırma Makalesi</i></p> <p>Geliş : 13/12/2020 Kabul : 28/01/2021</p> <p>Anahtar Kelimeler: Banka kredileri Finansman Tarım işletmeleri Tarımın finansmanı Kredi Kuruluşları</p>	<p>Tarımın finansmanda kullanılan temel kanallar Tarım Kredi Kooperatifleri, Kamu Bankaları, Özel Bankalar ve Üreticinin çevresidir. Üreticiler finansman kanalları seçmesi; iş tecrübesi, geleneksel davranışlar, eğitim düzeyi, yeniliklere açık olma ve ekonomik gelişmeleri takip etmesine ve tarım sigortası yaptırımlarına bağlı olarak değişmektedir. Bu çalışmada, Bafra'da faaliyet gösteren 153 tarım üreticisiyle yüz yüze görüşmeler yapılmış, mülakat ve açık uçlu sorularla veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler sonucunda üreticilerin eğitim, yeniliklere açık olma ve ekonomik gelişmeleri takip etme oranında artışın kamu kurumlarının dışında özel bankalara yönelmesi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Kamu kuruluşları dışında finansman kaynakları kullanılması açısından üreticilerin; sosyal güvence durumu, tarım sigortası kullanma seviyeleri ile arasında anlamlı ilişki tespit edilirken; diğer yandan yaş, geleneksel davranışları ile değerlendirildiğinde ilişki anlamsız çıkmaktadır. Üreticilerin iş tecrübesi arttıkça organize olmayan çevresinden fon sağlama eğilimi artmaktadır. Üreticilerinin hem yeniliklerden haberdar olması ve uygulaması için hem de kendilerine uygun finansmanı yöntemini belirleyecek altyapıya sahip olabilmeleri için etkin iletişim kanalları kurulması gerekmektedir. Etkin iletişimin sağlanabilmesi için özellikle kamu desteklerinin artırılması ile yapılacak yayınlar ve etkinliklerle tarım üreticileri yanlış finansman uygulamalarından arındırılmalı ve mali yapıları korunmalıdır.</p>

^a ali.kahramanoglu@omu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-8333-9151>

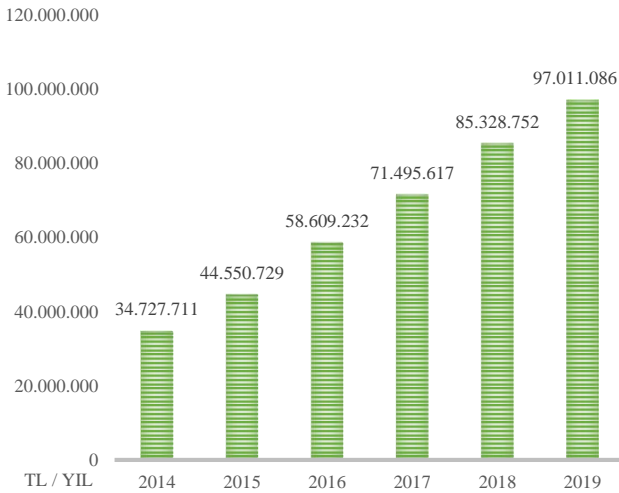
This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Giriş

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak insanların artan refah ihtiyacı tüm üretim ve hizmet sektörlerinde olduğu gibi tarım alanında da gelişmeleri zorunlu kılmıştır. Tarım sektörünün gelişmesi için tarımsal yatırımları artması ve sektörün finansman politikalarının etkin bir şekilde yürütülebilmesi gereklidir. Tarım üreticilerinin finansman planlamasının doğru yapılması sektörde oluşacak risk ve belirsizlikleri önlemek için hayati öneme sahiptir. Tarım alanındaki risk ve belirsizlikler üreticinin kendisinden kaynaklı ve dış kaynaklı nedenler olarak sınıflandırılabilir. Üreticinin kendisinden kaynaklı nedenleri; üretim aşamasında kayıpların oluşması, tarım işletmelerinin küçük ölçekli olması ve işletmelerinin sermaye yapısıdır. Dış kaynaklı nedenler ise; yeni teknolojilerin gelişimi, değişen pazar yapısı, tarımsal ürün fiyatlarındaki dalgalanmalar ve sermaye devir hızının düşük olmasıdır (Bayramoğlu ve Cennet, 2014).

Risk ve belirsizliklerin dışında, sanayileşme ve teknolojik gelişmeler ile birlikte tarım sektöründeki büyüme de tarım kredisi talebinde artışa neden olmuştur. Türkiye’de tarım üreticilerinin kredi talepleri; Tarım kredi kooperatifleri, Kamu bankaları, Özel bankalar ve Üretici çevresinden karşılanmaktadır. (Yurtoğlu, 2015). Bu kredi sağlayıcılardan Tarım kredi kooperatifleri, Kamu bankaları ve Özel bankalar gibi resmi kurumlar organize olmuş kredi kuruluşları olarak adlandırılırlar. Organize olmuş kredi kaynakları; tarım sektöründe faaliyette bulunmak tarımsal kredi ihtiyacını karşılamak için kanun ve yönetmelikle kurulmuş, kredi işlemlerini belirli standartlar içinde yürüten kamu ve özel kuruluşlardır. Üreticinin çevresi ise; akrabalar, aynı bölgede yaşayan üreticiler, büyük toprak sahipleri, tüccar ve esnaflar ve tefeciler/faizciler tarımsal kredi sağlayanlardır (Taşkıran ve Özudoğru, 2010).

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu verilerine göre Türkiye’de tarım sektörüne verilen kredi büyüklüğü son beş yılda yaklaşık 35 milyon TL’den 97 Milyon TL’ye çıkmıştır. 2014-2019 yılları arasında kredi büyüklüğü değişimleri Grafik 1’de verilmiştir.

Grafik 1. Türkiye’de 2014-2019 Arası Tarım Sektörü Kredi Büyüklükleri*

Figure 1. Between 2014-2019 Agricultural Sector Loan Size in Turkey

*Kaynak: BDDK (2020)

Grafik 1’de görüldüğü gibi tarım sektöründe verilen krediler iki katına varan oranda artış göstermiştir. Yıllar itibariyle tarıma verilen kredi miktarı sürekli artmaktadır. Türkiye’de uzun yıllardır sisteme hizmet vermelerinin yanı sıra devlet sübvansiyonlu krediler de Tarım Kredi Kooperatifleri ve Ziraat Bankası üzerinden üreticilere ulaştırılmaktadır. Bunun sonucu olarak da tarımsal kredi mekanizması içinde ağırlıklarını korumaya devam etmektedirler. Diğer yandan Özel bankalarında tarımsal kredi sistemine giriş yapmaları ile tarımsal kredi sisteminde çeşitlilik artmakta ve üreticilerin alternatif finansman kaynaklarına ulaşması kolaylaşmaktadır. Bu gelişmeler sebebiyle finansal kurumlar arasında tarım kredisi alanında azda olsa rekabetten söz edilmeye başlanmıştır.

Bu çalışmada; Samsun ili Bafra ilçesinde tarım üreticilerinin ihtiyaç duydukları finansmana ulaşmak için kullandıkları yöntem araştırılmıştır. Üreticilerin demografik özelliklerinin belirlenmesinin yanında, kredi kullanma yöntemi ile ekonomiyi takip etme, tarım sigortası yaptırma ve iş deneyimi arasında ki ilişki ortaya konulmuştur.

Materyal ve Yöntem

Bafra Ovası; tarımsal üretiminde oldukça yüksek bir potansiyel, iş gücü tecrübesi ve üretim avantajlarına sahip olan Samsun İlinin en önemli iki ovasından biridir. TÜİK (2019) ve Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü (SAMSUN, 2018) verilerine göre ovada yetiştirilen sebze türleri çoğu (Fındık, Şeftali, Kivi, Ceviz, Trabzon Hurması, Armut, Kiraz, Nar, Dut, Elma gibi) Türkiye ihracat tablosunda görülen, ihracat potansiyeli olan ve yaş sebze en fazla ihracat yapılan ilk 10 ürün içindedir. Tarımsal ekonomiye katkısı ve bölgenin sektörde önemi de dikkate alınarak Bafra’da faaliyet gösteren tarım üreticileri arasında anket çalışması yapılmıştır.

Araştırma öncelikle örnek hacmi oransal örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir (Newbold, 1995).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{px}^2 + p(1-p)}$$

N : Bafra ilçesinde Çiftçi kayıt sistemine kayıtlı üretici sayısı (Araştırma Evreni),

n : Örneklem büyüklüğü

p : Evrendeki kredi kullanan üreticinin gözlenme oranı, (maksimum örnek hacmine ulaşmak için 0,50 alınmıştır)

σ_{px}^2 : Varyansı vermektedir.

Araştırma kapsamında örneklemin, Samsun İli Bafra İlçesinde 2019 yılında Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı 6.512 tarım üreticisinden %90 güven aralığında ve %7 hata ile örnek hacminin 137 olması gerektiği bulunmuştur. Tüm üreticilerin içinden 153 üretici ile yüz yüze mülakat yapılmıştır ve açık uçlu soruların cevaplarını sınıflandırarak veri seti elde edilmiştir. Açık uçlu sorularla üreticilerin tarım finansmanı konusunda başvurdukları yöntemler, ihtiyaç duydukları krediye karar vermelerinde etkili olan faktörlerin yanında finansman yöntemi ile

ekonomiyi takip etme durumları, tarım sigortası yaptırılmaları ve iş deneyimine ilişkin analizler yapılmıştır. Yapılan çalışmada; istatistik programı olarak SPSS22 programı kullanılarak ki-kare analizleri yapılmış ayrıca elde edilen bulguların frekans tabloları verilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmada kullanılan veri seti Bafra'da faaliyet gösteren tarım üreticilerinden elde edilmiştir. Açık uçlu da olan sorulara verilen cevaplar sınıflandırılmış ve nihai bulgulara ulaşılmıştır. 153 katılımcının %92,21'inin erkeklerden %7,79'unun ise kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Yaş grubu olarak %12,42'sinin 35 yaş altı, 53,59'ünün 35-50 yaş arası, %33,99'unun 50 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Üreticilerin %18,18'inin bekar ve buna karşın %81,82'sinin ise evli olduğu görülmektedir. İş tecrübeleri açısından incelendiğinde; %18,30'unun 10 yıldan az, %37,25'inin 10-20 yıl arası, %44,44'ünün 20 yıl ve üzeri iş deneyimine sahip olduğu görülmektedir. Üreticilerin %37,3'ünün İlköğretim, %30,1'inin Lise, %14,40'ünün Ön lisans, %17,0'ının Lisans ve %1,3'ünün Lisansüstü eğitim aldıkları görülmektedir. Üreticilerin %23,5'inin yenilikçilik eğitimi aldıkları %76,5'inin ise almadığı görülmektedir. Üreticilerin; %43,1'i Tarım Kredi Kooperatiflerinden, %22,9'u Kamu Bankalarından, %21,6'sı Özel Bankalardan, %5,9'u Üretici Çevresinden finansman sağlamaktadır. Üreticilerin %6,5'i kredi kullanmamaktadır. Katılım sağlayan üreticilerin %60,1'inin tarım sigortası yaptırdığı buna karşın %39,90'unun yaptırmadığı görülmektedir. Üreticilerin %57,5'i ekonomiyi takip ederken, %42,5'i etmemektedir. %92,21 oranında yöneticinin sosyal güvencesi varken, %7,79'unun bulunmamaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerinin yanında yenilik eğitimi alma, kredi kullanma ve tarım sigortası yaptırma durumları Çizelge 1'de verilmiştir.

Çelik (2019) çalışmasında; Trakya Bölgesine ait Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı tarımsal işletme sahipleri ile olan anket çalışması yaparak, tarımsal işletme sahiplerinin sosyo-demografik yapıları, sosyo-ekonomik yapıları ve tarımsal işletmelerin finansmanı ile ilişkili bulguları analiz etmiştir. Bu çalışmasında; Tarım üreticilerinin %97'sinin faaliyetleri için kredi kullandığını saptamıştır. Kullanılan kredilerin %25'inin kamu bankalarından, %24'ünün Tarım kredi kooperatifinden ve %41'inin özel bankalardan sağlandığını saptamıştır. Özel bankalara olan kredi talebi yönüyle sonuçlar farklılık göstermektedir. Üreticilerin demografik özellikleri incelendiğinde; %48'inin 50 yaş ve üzeri, %36'sının 35-50 yaş aralığında ve %16'sının da 35 yaş altında olduğunu saptamıştır. Tarımsal işletme sahiplerinin eğitim durumu analiz edildiğinde, katılımcıların %49'u ilköğretim, %30'u lise, %15'i ortaokul %6'sı üniversite mezunu olarak bulunmuştur. Eğitim durumu ve yaş demografik unsurları açısından çalışmalar arası belirgin bir farklılık bulunmamaktadır.

Erdaş (2012) çalışmasında; Edirne bölgesinde tarımsal kredilerin tarımın finansmanındaki rolünü ortaya koymak amacıyla tarım üreticilerine anket çalışması yapmıştır. Demografik açıdan çalışma grubunun; %34,7'si 46-55 yaş grubunda ve %26,3'ü ise 36-45 yaş grubundadır. Üreticilerin %93,9'unun sosyal güvencesi bulunmakta ve %6,1'inin ise herhangi bir sosyal güvencesi

bulunmamaktadır. Eğitim durumu açısından katılımcıların %57,1'i ilköğretim, %19,3'si ortaokul, %17,4'ü lise, %2,6'sı yüksekokul, %3,2'si üniversite mezunudur. Araştırmaya konu olan üreticilerin %58,9'u 21 yıl ve üzeri, %16,1'i 16-20 yıl arası ve %6,1'i 1-5 yıl arası tarımla uğraşmaktadır. Üreticilerin %94'ünün sosyal güvenceye sahip olduğu saptanmıştır. Ankete katılan üreticilerin %64,20'si resmi kurumlardan, %14,5'i üretici çevresinden tarımsal kredi kullanmış, %21,3'ü ise kredi kullanmamıştır. Tarımsal kredi kullanan üreticilerin %50'si kamu bankası, %9,4'ü Özel bankalardan, %5'i Tarım Kredi Kooperatiflerinden, %0,8'i Tarım kredi kooperatiflerini kullanmıştır. Bu verilerin elde edilmesiyle tarım üreticilerinin demografik özelliklerinin diğer çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir.

Çizelge 1. Araştırmaya katılan üreticilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler

Table 1. Information on the demographic characteristics of the producers participating in the research

Demografik Özellikler	n	f	%
Cinsiyet	Kadın	12	7,79
	Erkek	141	92,21
Yaş Gurubu	35 ve altı	19	12,42
	35-50 arası	82	53,59
	50 ve üstü	52	33,99
Medeni Durum	Bekâr	27	18,18
	Evli	126	81,82
İş Deneyimi	10 yıldan az	28	18,30
	10-20 yıl	57	37,25
	20 ve üzeri	68	44,44
Ekonomiyi Takip Etme	Evet	88	57,50
	Hayır	65	42,50
Tarım Sigortası	Yaptıran	92	60,10
	Yaptırmayan	61	39,90
Eğitim Durumu	İlköğretim	57	37,30
	Lise	46	30,10
	Önlisans	22	14,40
	Lisans	26	17,00
	Lisansüstü	2	1,30
Yenilik Eğitimi Alma	Evet	36	23,50
	Hayır	117	76,50
Kredi Kullanımı	Tarım Kredi Koop.	66	43,10
	Kamu Bankaları	35	22,90
	Özel Bankalar	33	21,60
	Üretici Çevresi	9	5,90
	Kullanmıyorum	10	6,50
Sosyal Güvence	Var	141	92,21
	Yok	12	7,79

n: Katılımcı sayısı, f: Frekans

Üreticilerin; internet, kooperatif yayınları, radyo, televizyon, gazete ve tarımla ilgili dergiler aracılığıyla ekonomiyi takip ettikleri saptanmıştır. Ekonomiyi takip eden üreticilerin %42,05'i Tarım kredi kooperatiflerini kullanırken, takip etmeyenlerin %44,62'sinin ise tercih etmediği görülmektedir. Kamu bankaları ve özel bankalar ayrımı yapıldığında ekonomiyi takip eden üreticilerin özel bankaları kullanma eğiliminin daha fazla olduğu görülmektedir. Üretici çevresi olarak değerlendirilen; akraba, dost ve illegal yollarla borç veren kişilerden finansman sağlanma isteği ise ekonomiyi takip etmeyen üreticilerde daha fazla görülmektedir. Üreticilerin kredi kullanma seçenekleri ile ekonomiyi takip etme ilişkileri Çizelge 2' verilmiştir.

Çizelge 2'deki bulgular incelendiğinde kredi kullanma ve ekonomiyi takip etme arasında anlamlı ilişki olduğu ve birbirlerinden etkilendikleri ki-kare analizi ile ortaya konulmuştur. Ekonomiyi takip eden üreticiler, finansman çeşitliliği konusunda daha bilinçli davranmakta ve ihtiyaç duydukları kredileri geleneksel yöntemlerin dışında alternatif kaynaklardan elde etme yoluna gitmektedir. Haber yayım organları veya internet yoluyla da olsa ekonomik gelişmeleri önemsemeyen üreticilerin tarım kredi kooperatifleri veya kamu bankaları dışında kendi çevrelerinden kayıt dışı kredi kullanımına yatkın olduğu veya hiç kredi kullanmadığı görülmektedir.

Hayran ve Gül (2018) çalışmasında; üreticilerin çeşitli yollarla tarımsal gelişmeleri ve ekonomik ilişkilerini takip etmesi ile tarımsal kredi kullanımları arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Bu sonuçla çalışmanın verileri uyumluluk göstermektedir.

Elde edilen bulgulara göre, üreticilerden tarım sigortası yaptıranların %39,13'ünün Tarım kredi kooperatifi aracılığıyla, %27,17'sinin Kamu bankaları ve %31,52'sinin Özel bankalar aracılığıyla finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Tarım sigortası yaptırmayanların %49,18'inin Tarım kredi kooperatifi, %16,39'unun Kamu bankaları ve %13,11'inin Üretici çevresi aracılığıyla finansman sağladığı görülmektedir. Tarım sigortası yaptırmayanların %14,75'i ise üretim işlemleri için finansman kullandığı saptanmıştır. Tarım sigortası yaptıranların finansman için üretici çevresini kullanmayı tercih etmediği ancak diğer finansman kaynaklarından faydalandığı görülmektedir. Tarım sigortası yaptırmayanların finansman kullanımında Özel bankalarını kullanmayı tercih etmediği buna karşın hiç finansman kullanmama veya üretici çevresinden kullanma eğiliminin arttığı görülmektedir. Üreticilerin kredi kullanma ile tarım sigortası yaptırma ilişkisine ait ilgili bulgular Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3'deki bulgular incelendiğinde kredi kullanma ve tarım sigortası yaptırma arasında anlamlı ilişki olduğu ve birbirlerinden etkilendikleri ki-kare analizi ile ortaya konulmuştur. Bunun sebebi kredi kuruluşlarının kredilerinin geri dönüşünü garanti altına almak için tarımsal kredi sağladıkları çiftçiden ürünlerini tarım sigortaları kapsamına aldıklarını istemeleri olarak değerlendirilebilir.

Filli ve ark. (2015) çalışmasında; üreticilerin tarım sigortası yaptırmaları ile tarımsal kredi kullanmaları arasında pozitif ilişki vardır. Tarımsal kredi kullanımı arttıkça tarım sigortası poliçelerinin arttığını saptamıştır. Nijerya'da özellikle tarım desteği ve kredisi alınabilmesi için sigorta zorunluluğu olmasının bunun en büyük nedeni olabileceğini belirtmiştir.

Hayran ve Gül (2018) Mersin ilinde yaptığı çalışmada; Çiftçilerin sigorta yaptırmaları ile tarımsal kredi kullanımları arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ve tarım sigortası yaptıran çiftçilerin tarımsal kredi kullanma olasılıkları, tarım sigortası yaptırmayan çiftçilere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Literatürde bulunan bu sonuçlar ve çalışma verileri uyumludur.

Üreticilerden elde edilen veriler sınıflandırıldığında iş deneyimi arttığında üreticiler daha geleneksel finansman yöntemlerinden Tarım kredi kooperatiflerini ve kamu bankalarını kullandıkları saptanmıştır. 20 yıl ve üzeri iş deneyimine sahip üreticilerin; %52,94'ünün Tarım kredi kooperatiflerini ve %23,53'ünün ise kamu bankaları aracılığı ile kredi kullandığı görülmektedir. 10-20 yıl arası iş deneyimine sahip üreticilerin; %42,11'inin Tarım kredi kooperatiflerini, %19,30'unun kamu bankalarını ve %31,58'inin özel bankalar aracılığıyla kredi kullandıkları belirlenmiştir. 10 yıldan daha az tecrübeli üreticilerde ise özel bankaları kullanma oranı %42,86 olarak saptanmıştır.

Çizelge 2. Kredi kullanma ve ekonomiyi takip etme ilişkisi ile ilgili bulgular

Table 2. Findings related to the relationship between using credit and following the economy

Kredi Kullanma Türü	Ekonomiyi Takip Etme			
	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Tarım kredi koop.	37	42,05	29	44,62
Kamu bankaları	21	23,86	16	21,54
Özel bankalar	24	27,27	7	13,85
Üretici çevresi	3	3,41	6	9,23
Kullanmıyorum	3	3,41	7	10,77
Toplam	88	100,00	65	100,00

Ki-Kare: 10,345 P= 0,035 P<0,05 olduğundan Ho hipotezi kabul edilir. (İlişki anlamlıdır).

Çizelge 3. Kredi Kullanma Tarım Sigortası Yaptırma İlişkisi ile İlgili Bulgular

Table 3. Findings Regarding the Relationship Between Using Credit and Having Agricultural Insurance

Kredi Kullanma Türü	Tarım Sigortası Yaptırma			
	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Tarım kredi koop.	36	39,13	30	49,18
Kamu bankaları	25	27,17	10	16,39
Özel bankalar	29	31,52	4	6,56
Üretici çevresi	1	1,09	8	13,11
Kullanmıyorum	1	1,09	9	14,75
Toplam	92	100,00	61	100,00

Ki-Kare: 32,824 P= 0 P<0,05 olduğundan Ho hipotezi kabul edilir. (İlişki anlamlıdır).

Çizelge 4. Kredi kullanma iş deneyimi ilişkisi ile ilgili bulgular

Table 4. Findings regarding the relationship between credit use work experience

Kredi Kullanma Türü	İş Deneyimi					
	0-10 yıl		10- 20 yıl		20 ve üzeri	
	f	%	f	%	f	%
Tarım kredi koop.	6	21,43	24	42,11	36	52,94
Kamu bankaları	8	28,57	11	19,30	16	23,53
Özel bankalar	12	42,86	18	31,58	3	4,41
Üretici çevresi	1	3,57	2	3,51	6	8,82
Kullanmıyorum	1	3,57	2	3,51	7	10,29
Toplam	28	100,00	57	100,00	68	100,00

Ki-Kare: 27,575 P= 0,001 P<0,05 olduğundan Ho hipotezi kabul edilir. (İlişki anlamlıdır).

Çizelge 4'teki bulgular incelendiğinde kredi kullanma ve iş deneyimi arasında anlamlı ilişki olduğu ki-kare analizi ile ortaya konulmuştur. Üreticilerin iş deneyimi arttıkça geleneksel kredi yöntemlerine ve üretici çevresinden kredi kullanma eğiliminin arttığı görülmektedir.

Erdaş (2012) çalışmasında; tarımsal üreticilerin iş tecrübesinin arttıkça kredi kullanma eğiliminin arttığını ayrıca orta yaşlarda bulunan çiftçilerin diğer yaşlara göre daha fazla tarımsal kredi kullandığını saptamıştır. Üretici çevresinden kredi kullanan üreticilerin 60 yaş üzeri ve ilköğretim mezunu olduğu sonucuna varmıştır.

Hayran ve Gül (2018) çalışmasında; Çiftçilerin yaşı ile kredi kullanımları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu ve çiftçilerin yaşının arttıkça kredi kullanma olasılıklarının azaldığını saptamıştır. Bunun sebebi olarak iş tecrübesine sahip üreticilerin kendilerine ait sermayeye sahip olduğunu ve kredi kullanmaktan kaçındığını belirtmiştir.

Agbo et al. (2015) ve Aksoy vd.(2010) çalışmalarında; araştırmalarında çiftçilerin kredi kullanımları ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ve bu değişkenlerin birbirini etkilemediğini belirtmişlerdir.

İş tecrübesi ve kredi kullanımı ile ilgili literatür incelendiğinde bölgesel anlamda farklılıklar olduğu görülmektedir. Bazı bölgelerde iş tecrübesinin üreticilerin krediye yakınlığını artırdığını ve daha kolay risk almasını sağlarken bazı bölgelerde ise daha üreticileri krediden uzaklaştırmaktadır.

Sonuç

Yapılan araştırma sonuçlarında veri setleri oluşturulmuş ve üreticilerin kredi kullanma yöntemleri ile ekonomiyi takip etme, tarım sigortası yaptırma ve iş deneyimi arasında ki ilişki ortaya konulmuştur. Bunun sonucu olarak geleneksel yöntem olan gayri resmi yollardan fon sağlama yoluna gidilmektedir. Bu durum çalışmada üreticinin çevresi olarak değerlendirilmiştir. Analize dahil edilmeyen veriler mülakat sonuçları olarak değerlendirilecektir.

Üreticilerin resmi (organize) kurumlardan kredi kullanması tarım sigortası yaptırılmaları arasında olumlu ilişki saptanmıştır. Tarım sigortası ve kredi kullanma ilişkisinde ise eğitim durumu, cinsiyet ve medeni durumun ilişkili olmadığı görülmektedir. Kredi kullanma için özellikle özel bankaların sigorta talebinin olması nedeniyle tarım sigortası yaptırma oranı artmaktadır. Yaş ile ilişkilendirildiğinde; üreticilerin yaşı arttıkça daha çok

kamu kurumlarına yöneldikleri görülmektedir. Öncelikle Tarım kredi kooperatiflerinden ve Ziraat bankasından fon bulmaya çalışmaktadırlar. İş tecrübesi fazla olan üreticilerin eğitim seviyesinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum kırsal kesimde eğitim olanaklarının az olması ve üreticilerin okul çağında olduğu dönemlerde zorunlu eğitimin olmamasının neden olduğu söylenebilir.

Eğitim seviyesinin düşük olması; ekonomiyi takip etmeyi, güncel haber kaynaklarına ulaşmayı dolayısıyla doğru bilgiye erişimi ve finansal okur-yazarlık becerisini zorlaştırmaktadır. Özellikle internet kullanımı gerektiren işlemlerde, üreticilerin gelişen finansal piyasaları takip etmesi ve finansman çeşitliliğine hakim olması zorlaşmaktadır. Ekonomiyi takip eden yöneticilerin sadece kamu kurumlarına değil özel bankalara da rağbet ettiği görülmektedir. Yöneticilerin eğitim düzeyinin artması ile özel bankalara yönelmesi aynı zamanda ekonomiyi takip etme eğilimlerinin arttığı görülmektedir.

153 katılımcının 10 tanesinin kredi kullanmadığı görülmektedir. Bunun nedenleri arasında ana sebep dini nedenler olarak saptanmıştır. Bu katılımcılar her ne kadar faizsiz kredilendirme yöntemine karşı olmadıklarını belirtmiş olsalar da yabancı kaynak kullanmamaktadırlar.

Tarım işletmeleri için saptanan en büyük eksiklikler; yenilik eğitimi almamış olmaları ve ekonomik gelişmeleri takip eksikliğidir. Yenilik eğitimi için gerekli çalışmaların yapılması ile üreticiler hem finansman konusunda hem de tarım sektöründe yeniliklerin uygulanması konusunda bilgi sahibi olacaklardır. Tarıma verilen maddi desteğin yanında mentörlük ve danışmanlık sisteminin daha aktif kullanılması gerekmektedir.

Yapılan mülakatlar sonucu; üreticilerin yayım elemanlarından yeterince faydalanmadığı saptanmıştır. İlerleyen çalışmalarda özellikle tarım üreticilerinin yenilikçilik eğitimi ve yönetimi üzerine çalışmalar yapılabilir. Diğer yandan özellikle Tarım kredi kooperatiflerinde çalışan personelin üretici ilişkileri ve bilgi düzeyleri araştırılabilir.

Kaynaklar

- Agbo FU, Iroh II, Ihemezie EJ, 2015. Access to credit by vegetable farmers in Nigeria: A case study of Owerri Agricultural Zone of Imo State, Nigeria. Asian Journal of Agricultural Research, 9(4): 155 - 165.
- Aksoy A. Işık H.B. İkişik T. E. 2010. Antepfıstığı İşletmelerinde Tarımsal Kredi Kullanımına Etki Eden Faktörlerin Analizi. Türkiye 9. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 22 - 24 Eylül 2010, Şanlıurfa.

- Bayramoğlu O, Cennet Z. 2014. Tarım Ekonomisi. DPT Yayınları. Konya
- BDDK. 2020. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. BDDK. Available from: <https://www.bddk.org.tr/BultenAylık/tr/Home/Gelismis> [Accessed 12 March 2020]
- Çelik A. 2019. Tarımın Finansmanı, Özel Banka Uygulamaları ve Denizbank Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ, Türkiye
- Erdaş H. 2012. Türkiye’de Tarımın Finansmanında Tarımsal Kredilerin Rolü: Edirne Bölgesi Örneği, Doktora Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ, Türkiye
- Filli FB, Onu JI, Adebayo EF, Tizhe I. 2015. Factors influencing credits access among small scale fish farmers in Adamawa State, Nigeria. *Journal of Agricultural Economics Environment and Social Sciences*, 1(1): 46-55.
- Hayran S, Gül A. 2018. Mersin İlinde Çiftçilerin Tarımsal Kredi Kullanım Kararlarını Etkileyen Faktörler. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 8(1): 271-277. DOI: 10.21597/jist.407885
- Newbold P. 1995. *Statistics for Business and Economics*, Prentice-Hall International, New Jersey.
- SAMSUN. 2018. Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Yayınlar, 2018 Çalışma Raporu, <https://samsun.tarimorman.gov.tr> (Erişim tarihi: 28.03.2020)
- TUİK. 2019 Bitkisel Üretim İstatistikleri, Tarımsal İstatistik. Available from: <http://tarimsalstatistik.com/tr-TR/Sayfa/bitkisel-uretim-verileri-2018> [Accessed 14 February 2020]
- Taşkıran R, Özudoğru H. 2010. Türkiye’de Tarımsal Kredi Uygulamaları. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:1, ss.150-163.
- Yurtoğlu B. 2015. Ürün Senedinin Tarım Sektörünün Finansmanındaki Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 25-31.